

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ.

ΚΕΦ. Α΄.

Περὶ Αἰσθήσεων καὶ Κινήσεως.

1. Ποιήσωμεν, εἶπεν ὁ Θεὸς (α), ἀνθρώπου κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ἄλλον Θεὸν δηλονότε, ὥστε νὰ ἐννοῇ τὰ Θεῖα δημιουργήματα (β). Καὶ οὗτος βέβαια εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃνπερ ἡμεῖς ὀρῶμεν τοσαύτην ἔφεσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἕνεκα τῆς μαθήσεως καὶ τελειοποιήσεως αὐτοῦ. Ὡς ἄριστα καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν (γ) ὅτι ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι τείνουσιν ἐκ φύσεως εἰς τὸ νὰ ἀπεκδυθῶσι τὴν ἀμάθειαν καὶ νὰ τελειοποιήσωσιν ἑαυτούς.

(α) Γενέσεως κεφ. α΄.

(β) Πᾶν λογικὸν αὐτεξούσιον, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Γ' ὄν. Δαμ. εἰς τὸ Θεολ.

(γ) Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναί ὀρέγονται φύσει. Σημεῖον δ' ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις. Καὶ γὰρ χωρὶς τῆς χρείας ἀγαπῶνται δι' ἑαυτάς· τῶν μετὰ τὰ φυσικά· τὸ Α΄ τὸ μείζον.

Καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη τοιοῦτος, ὥστε λέγω νὰ μὴ διαμένη εἰς ἣν περ γεννᾶται κτηνώδη ζωὴν, ἀλλὰ νὰ μεταφέρῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἀγνοίας εἰς τὴν γνῶσιν τῶν θείων δημιουργημάτων, μάρτυς ἀναντίρρητος ἡ ἡδονὴ, ἣν περ ἕκαστος ἡμῶν δοκιμάζει εἰς τὴν ἀνακάλυψιν μιᾶς ἀληθείας. Καθότι ἐπειδὴ ἅπαντες ὁμολογοῦσι τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀλγηδύνας ὅτι εἶναι πρὶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δεδωμέναι ἐξ οὐδενὸς ἄλλου, εἰμὴ ἐκ τοῦ ἰδίου δημιουργοῦ, δηλοῦν ὅτι ἡ μάθησις εἶναι ἐκ φύσεως. Ἄλλ' ἂν, ἢ θελεν εἶποι τις, καὶ εἶναι ἡδονὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἢ μάθησις ἀπλῶς τῆς φύσεως καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν ἐξωθεν σωμάτων, πολὺ πλεον ἢ θελεν εἶναι τοιοῦτον εἰς αὐτὸν ἢ μάθησις καὶ γνῶσις τῆς ἰδίας φύσεως, ὅπερ εἶναι τὸ γνῶθι σαυτὸν: τουτέστι πῶς αὐτὸς αἰσθάνεται, πῶς κινεῖται, πῶς διανοεῖται, κτξ. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς Μεταφυσικῆς. Καθότι ἅπασαι μὲν αἰλοῖπαι τῶν ἐπισημῶν εἶναι γνῶσεις τῶν ἐξωθεν ἡμῶν σωμάτων ἢ ἰδιοτήτων αὐτῶν, ἢ δὲ Μεταφυσικῆ, αὐτῆς τῆς ψυχῆς, εἴτε τῶν δυνάμεων αὐτῆς. Ὡς ἡ Μεταφυσικὴ εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡ θεωρία καὶ ἐπισημὴ τῶν ἰδίων δυνάμεων τοῦ θεωρητοῦ, ἐν ᾗ ἡ θεωρία τῶν λοιπῶν ὄντων χαρακτηρίζει τὰς λοιπὰς ἐπισημίας. Καὶ ἐντεῦθεν εἰς μὲν τὰς λοιπὰς τῶν ἐπισημῶν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔχει δι' ὑποκείμενον οὐράνια καὶ ἐπίγεια σώματα. εἰς δὲ τὴν μεταφυσικὴν αὐτὸς ἑαυτὸν: τουτέστι εἶναι καὶ ἐτασης καὶ ἐταζόμενον ὁ ἄνθρωπος.

Ὡς ἐκ τῆς οὐσίας λοιπὸν τῆς Μεταφυσικῆς, ἢ θελεν εἶποι τις, πρέπει νὰ προηγήται ἡ διδασκαλία ταύτης τῶν λοιπῶν ἐπισημῶν. διότι δηλονότι πᾶς τις πρέπει νὰ ἀρ-

χεται ἐκ τῆς ἰδίας γνώσεως, καὶ οὕτω γὰρ μεταβαίνει εἰς τὴν τῶν ξένων καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ἡ αἴσθησις εἶναι ἀπλῶς αἴσθησις, ἀλλὰ τῶν ἔξωθεν σωμάτων, οὔτε ἡ νόησις ἀπλῶς νόησις, ἀλλὰ τῶν νοητῶν: τουτέστι τῶν ἔξωθεν, ἴσως ἤθελεν εἶναι ἀδιάφορος ἡ τάξις αὐτῆς. Οἱ παλαιοὶ ὅμως ἔταττον αὐτὴν μετὰ τὰ φυσικὰ: ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβε.

2. Ἀνοίγω τοὺς ἔρους ὀφθαλμοὺς καὶ βλέπω τὸν οὐρανὸν.. βλέπω τὴν γῆν.. βλέπω θάλασσαν.. βλέπω ξηρὰν.. βλέπω ἀνθρώπους ὁμοίους μὲ ἐμὲ.. βλέπω ζῶα.. βλέπω φυτὰ, ὄρη, πεδιάδας, φάραγγας, ποταμοὺς, κτξ. Ταῦτα λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνα, ἅπερ ἡμεῖς ὀνομάζομεν αἰσθήματα, αἰσθήματα ὅμως ὄχι ἀπλῶς ἀλλὰ τῆς ὀρασεως. Ὅμιλεῖ δέ τις, καὶ ἐγὼ ἀκούω τῆς φωνῆς αὐτοῦ.. κρούει τις κώδινα ἢ καμπάναν, καὶ ἐγὼ ἀκούω τοῦ ἤχου αὐτῶν. Ταῦτα λοιπὸν εἶναι δευτέρου εἴδους αἰσθήματα, αἰσθήματα δὲ τῆς ἀκοῆς λεγόμενα. Ἐμβαίνω ἔτι ἐντὸς κήπου γεμάτου ῥόδων, καὶ αἰσθάνομαι εὐωδίας τινός.. ἢ προσεγγίζω εἰς τινα κόπρον καὶ αἰσθάνομαι δυσωδίας τινός. Ταῦτα λοιπὸν εἶναι τρίτου εἴδους αἰσθήματα, αἰσθήματα δὲ τῆς ὀσφρησεως λεγόμενα. Λαμβάνω ἀνὰ χεῖρας μῆλον.. τὸ βάλλω εἰς τὸ σῶμα μου.. ἄρχομαι γὰρ τὸ τρώγω, καὶ αἰσθάνομαι χυμοῦ τινός: τουτέστι προσγίνεται εἰς τὴν ἐμὴν γλῶσσαν καὶ ἐμὸν οὐρανίσκον διάθεσίς τις. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι τετάρτου εἴδους αἴσθημα, ὀνομαζόμενον δὲ αἴσθημα γεύσεως, ἣ τις εἶναι κριτῆς τῶν χυμῶν. Τέλος θλίβω διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν τὸ εἰρημένον μῆλον, καὶ αἰσθάνομαι ἀντιτυπίας.. καὶ ἔτι ἐπιφέρων τὴν ἐμαυ-

τοῦ χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ αἰσθάνομαι λειότητος τινός.. καὶ ἂν ἐφάψωμαι τοῦ πυρός, αἰσθάνομαι θερμῆς.. καὶ ἂν τῆς χιόνος, ψύχους. Ταῦτα λοιπὸν εἶναι πέμπτου εἴδους αἰσθήματα, αἰσθήματα δὲ τῆς ἀφῆς λεγόμενα.

Ὡς ἐνεσιν ἐν ἐμοὶ δυνάμεις τοῦ αἰσθάνεσθαι: ἢ ἂν θερμῆς, δυνάμεις τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς ἰδίας διαθέσεως ἕνεκα τῶν προσβολῶν τῶν ἔξωθεν σωμάτων, εἰς ἣν περ δίδεται ὄνομα αἰσθησις. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀντίληψις τῆς ἰδίας διαθέσεως τῆς ἕνεκα τῶν ἔξωθεν σωμάτων γίνεται, ὡς λέλεκται, ὄχι δὲ ἐνὸς μόνου μέσου, ἀλλὰ διὰ πέντε, τούτου ἕνεκα καὶ αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν εἶναι ὄχι μία, ἀλλὰ πέντε: ἕξιν ὄρασις, ἀκοή, ὀσφρησις, γεῦσις, ἀφή.

Συνάγεται λοιπὸν ἐντεῦθεν ὅτι αἰσθησις εἶναι ἀντίληψις τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, ἢ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἀλλοιώσις τις (α), ἢ ἄγγελος τῶν ἔξωθεν αἰσθητῶν, καὶ ὅτι ἐν αἰσθημα εἶναι εἰς τρόπον ὑπάρξεως, καὶ διὰ τοῦτο διάφορα αἰσθήματα εἶναι διάφοροι διαθέσεις τοῦ ἐγώ. Ἐκασὸς δ' ἐξ ἑαυτοῦ γινώσκει τὸ τί ἐστὶν αἰσθημα καὶ δεῖται οὐδεμιᾶς ἐξηγήσεως περὶ τούτου.

3. Τὰ μέλη ὅμως ἡμῶν ἐκεῖνα, ἐνθα εὐρίσκονται αὐται αἱ δυνάμεις, ὀνομάζονται αἰσθητήρια, ἢ ὄργανα αἰσθητηρίων. Οὕτως οἱ μὲν ὀφθαλμοί μου ὀνομάζονται αἰσθητήριον τῆς ὄρασεως.. τὰ δὲ ὦτα μου, τῆς ἀκοῆς.. ἡ δὲ ῥίνα μου, τῆς ὀσφρήσεως.. ἡ δὲ γλῶσσα καὶ οὐρανίσκος μου, τῆς γεύσεως.. καὶ αἱ χεῖρές μου τῆς ἀφῆς.

(α) Λίσθησις ἀλλοιώσις τις εἶναι δοκεῖ. Περὶ ψυχῆς τὸ β'. κεφ. δ'.

Δῆλον ὅμως ὅτι ἡ ἀφή προσιδιάζει ὄχι μόνου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔτι καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τέσσαρα αὐτοῦ αἰσθητήρια: τουτέσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὠτα, ῥίνα, καὶ στόμα. Καθότι ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου ὑπόκεινται εἰς τὰς ἀλγηδύνας τῶν πληγῶν, τῆς φλογόσεως καὶ τῆς καταθλίψεως, εἰς τὴν θερμὴν, εἰς τὸ ψύχος, κ. τ. ξ. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τὰ ἡδονάς. ἐφειδιάζει ὅμως ἡ ἀφή κυρίως εἰς τὴν παλάμην, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, δι' ὧν περ ἡμεῖς διακρίνομεν ἀρίστως καὶ καθ' ὑπεροχὴν τὰς ἀπτάς ποιότητας τῶν σωμάτων: τουτέσι τὴν θερμὴν, τὸ ψύχος, τὴν ὑγρότητα, τὴν ξηρότητα, τὴν μαλακότητα, τὴν σκληρότητα, τὸ λειῖον, τὸ ἀνώμαλον, κ. τ. ξ.

4. Πλὴν ἡ δύναμις τοῦ αἰσθάνεσθαι ἔνεστιν ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς. Οὕτως οὕσης τῆς αἰσθήσεως ἀγγέλου τῶν ἔξωθεν σωμάτων (2), ἡ πείνα, ἡ δίψα, ἡ ναυτία, ὁ χολερικός πόνος, ὁ πόνος τῆς κεφαλῆς ἢ τοῦ στομάχου, ἡ ἡδονὴ τῆς ἐκροῆς τῶν ἀφροδισίων, ἡ νάρκωσις, τὸ γαργαλισμα, κ. τ. ξ, εἶναι ἀγγελοὶ ὄχι τῶν ἐξωτερικῶν, ἀλλὰ τῶν ἐσωτερικῶν. Εἰς ἑκάτερα λοιπὸν ταῦτα: εἰς τὴν ἔξω λέγω καὶ ἔσω αἰσθησιν, δίδω ὄνομα αἰσθητικότητα. Ὡσε αἰσθητικότης ἤθελεν εἶναι ἀφήτις καὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ἐκάστου ἐσωτερικοῦ μορίου. Καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ ἄνθρωπος ὠνόμασαι αἰσθητικός: ὡς ἐκ τῆς αἰσθητικότητος λέγω.

5. Πλὴν εἰς τὸ αἰσθάνεσθαι ἔνεστιν ὄχι μόνου τὸ ἀπλῶς διατίθεσθαι τινὰ (2) ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν ἔξωθεν

Περὶ κίσεων

σωμάτων ἢ ἐσωτερικῶς, ἀλλὰ σύνεσι καὶ τὸ οὕτως. Καὶ τοῦτο ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἡδονὴν, ἢ καὶ ἀλγηδύνα. Ἐκαστος δὲ γινώσκει ἐξ ἑαυτοῦ, ὅποιον τι ἐστὶν ἡδονὴ καὶ ἀλγηδῶν, καὶ δεῖται οὐδεμιᾶς περὶ τούτου ἐξηγήσεως. Ὡς τὸ αἰσθάνεσθαι ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ὑφίστασθαι καὶ οὕτως. Ὅθεν ἡ αἰσθησις εἶναι ὄχι μόνον ἄγγελος τῶν ἔξωθεν (αὐθόθι), ἀλλὰ καὶ τοιόςδε. Αἱ ἡδοναὶ ὅμως καὶ ἀλγηδόνες τῶν πέντε αἰσθητηρίων δὲν εἶναι ἴσαι οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος, οὔτε κατὰ τὴν πυκνότητα, ἀλλ' αἱ μὲν τῆς ἀφῆς εἶναι καὶ μείζονες καὶ πλείονες, τῶν δὲ λοιπῶν καὶ μικρότεροι καὶ ὀλιγώτεροι.

6. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ αἰσθητικὸν διαφέρει τῶν αἰσθητῶν, τούτου ἕνεκεν πᾶν ἐκεῖνο, ὅπερ διεγείρει εἰς ἐμὲ αἰσθημά τι, τὸ ὀνομάζω σῶμα. Ὡς πᾶν αἰσθητὸν τοῦτο καὶ σῶμα, καὶ πᾶν σῶμα ἴσως καὶ αἰσθητόν.

Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ αἰσθάνομαι ὄχι μόνον δι' ἑνὸς αἰσθητηρίου, ἀλλὰ διὰ πέντε (3), τούτου ἕνεκεν ἐκ τῶν σωμάτων τινὰ μὲν ἔλαβον ὄνομα ὄρα τὰ, ἀλλὰ ἀκουσὰ, ἀλλὰ ὄσφραντὰ, ἀλλὰ γευσὰ, καὶ ἀλλὰ ἀπτά.

β'. Ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἀλλὰ μὲν ἐμποιοῦσιν ἡδονὴν εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ δὲ πόνον (5), καὶ ἀλλὰ οὐδέτερον, τούτου ἕνεκεν τὰ σώματα ἐδαιρέθησαν εἰς ἡδονικά, εἰς ἀλγεινά, καὶ εἰς οὐδέτερα: καὶ τὰ μὲν ἡδονικά ὀνομάζονται ἀγαθὰ, τὰ δὲ ἀλγεινὰ κακὰ.

7. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ὅπου ἀλγηδῶν, ἐκεῖ καὶ ἔκκλισις, καὶ ὅπου ἡδονῆς, ἐκεῖ τάσις τις καὶ ῥοπή ἐκ φύσεως, τούτου ἕνεκεν ἐνεσιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ φύσεως ἔκκλισις ἐκ τῶν ἀλγεινῶν, καὶ τάσις ἢ ῥοπή πρὸς τὰ ἡδο-

νικά. Συμὸν λοιπὸν ὀνομάζουσι τὸ πρῶτον, καὶ ἐπιθυμίαν τὸ δεύτερον· καὶ ὄρεξιν ἑκάτερα, διαφόρως ὁμῶς θεωρούμενα. Ὅπου, λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (α), αἰσθησίς, λύπη καὶ ἡδονὴ παρακολουθεῖ ὅπου δὲ ταῦτα, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐπιθυμία. Ὅθεν ἐπιθυμία ἠθέλεν εἶναι μέλλουσα ἐνέργεια. Ὡς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον ἐπιθυμητικὸν καὶ συμικόν, ἢ ὀρεκτικόν.

8. Ἀλλὰ τὸ νὰ ῥέπητις πρὸς τι ἢ νὰ ἐκκλίνῃ ἔκ τινος, τι ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον; Ὡς ὁ ἄνθρωπος καθὸ αἰσθητικὸς, ἴσως καὶ τὰ λοιπὰ βέβαια ζῶα, κινεῖται. Καὶ ἐπομένως τὰ ἀλγεινὰ καὶ ἡδονηκὰ ἀντικείμενα: ἢ ἂν θέλῃς αἱ ἀλγηδόνες καὶ αἱ ἡδοναί, εἶναι οἱ δύο ἐλατῆρες τῶν ἀνθρωπίνων κινήσεων, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο ἄριστα εἶπεν (β). Ὡς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον κινήτικόν.

9. Ἀλλ' ἐγὼ κινουμαι ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς ἐνεργείας τῶν ἀλγεινῶν καὶ ἡδονικῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν. Καθότι ἐγὼ ὑψῶ.. ἐγὼ καταβιβάζω.. ἐγὼ φέρω ἐκ τῶν δεξιῶν πρὸς ἀριστερά καὶ ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν ἑμαυτοῦ χεῖρα.. ἐγὼ κάθημαι.. ἐγὼ ἐγείρω ἑμαυτόν.. ἐγὼ ἵσταμαι εἰς ἓνα τόπον.. ἐγὼ μεταφέρω ἑμαυτόν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὅταν θέλω.. καὶ παύω, ὅταν θέλω.. ἐγὼ ἄρχομαι νὰ συλλογίζομαι ποῖον διεγείρει εἰς ἐμὲ τὰ αἰσθήματα, καὶ παύω, ὅταν

(α) Περὶ ψυχῆς τὸ Β κεφ. γ'.

(β) Οὐδὲν γὰρ μὴ ὀρεγόμενον ἢ φεῦγον, κινεῖται, ἀλλ' ἢ βία. Περὶ ψυχῆς τὸ Γ κεφ. Δ'.

θέλω. Ὡς ἐνεσιν ἐν ἐμοὶ δύνამεις τις κινητικὴ, βάλλουσα εἰς κίνησιν ἢ ἐν μέλος τοῦ ἐμοῦ σώματος, ἢ ὀλόκληρον τὸ σῶμά μου, καὶ ἦτις κινεῖ καὶ τὸν νοῦν μου εἰς τὴν θεωρίαν ἐνὸς πράγματος. Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν δύναμιν δίδω ὄνομα βούλησις.

10. Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ βλέπω ὅτι κινῶ τὴν ἐμαυτοῦ χεῖρα, ὅταν θέλω, καὶ παύω, ὅταν θέλω, καὶ ἐπακολουθῶ ὅσον θέλω ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ νοητά: τουτέστιν ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ θεωρῶ ταύτην τὴν ἰδέαν, ὅσον θέλω καὶ παύω, ὅταν θέλω συνάγω ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐμῆς βουλήσεως κεῖται ἐν ἐμοί: τουτέστιν εἶναι κίνησις ἐκούσιος.

Καθότι ἐκούσιον ὀνομάζεται, ὅταν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἦναι ἐν τῷ ποιῶντι, καὶ ἐξ ἐναντίας ἀκούσιον καὶ βίαιον, ὅπερ καὶ λυπηρὸν, εἶναι οὔτινος ἢ ἀρχὴ εἶναι ὄχι ἐν τῷ ποιῶντι, ἀλλ' ἐξωθεν, οἷα εἶναι ἡ κίνησις τοῦ πλοίου, ἡ πτώσις τοῦ λίθου, ἡ ἔλξις τοῦ ἀνθρώπου, κ.τ.ξ. ὄχι ὁμως καὶ ἡ κίνησις τῆς χειρός. Καθότι ἐγὼ καλοῦμαι, τοῦτο αἴσθημα. ἐγὼ αἰσθάνομαι ὅτι καίομαι ὑπὸ τοῦ πυρός, τοῦτο ἀναφορὰ τοῦ πυρός καὶ τοῦ ἐμοῦ πόνου. ἐγὼ ἔλκω τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ πυρός, τοῦτο βούλησις, εἴτε δύνამεις τις ἐν ἐμοί.

11. Ἐν πρώτοις λοιπὸν λέγω ὅτι πᾶν αἴσθημα καὶ πᾶσα κίνησις γίνεται δι' οὐδενὸς ἄλλου, εἰμὴ διὰ τῶν νεύρων, καὶ ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ ἀνατομία συντρέχουσιν εἰς τὴν τούτου ἀπόδειξιν.

Ὁ ἐγκέφαλος κατέχει τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἀνθρώπινου σώματος: τουτέστι τὴν κεφαλὴν ὅστις εἶναι οὐ-

δὲν ἄλλο, ἢ μυελὸς κατέχων τὴν διαχώρησιν τοῦ κρανίου καὶ ἐπεκτεινόμενος μέχρι τῶν σπονδῆλων, ἔνθα λαμβάνει ἴδιον ὄνομα νωτιαῖος ἢ ἀκανθώδης μυελὸς, καὶ ὅστις εἶναι ἐνδεδυμένος ὑπὸ δύο ὑμένων: σκληροῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ, καὶ μαλακοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἐκ τούτου λοιπὸν καὶ ἐκ τοῦ ἀκανθώδους μυελοῦ: τουτέστιν ἐκ τῆς κοιλότητος τῶν σπονδῆλων, ὡς ἀπὸ κέντρου τινός, προκύπτουσι φακέλλοι νεύρων, φακέλλοι δ' ὡς ἀπὸ ρίζης κλάδοι τινές ἀνά δύο, ὅθεν καὶ ζεύγη ὀνομάζονται, αἵτινες μετὰ μυρίους ὑποκλαδισμοὺς φθάνουσι μέχρι τῶν περσῶν τοῦ σώματος. Οἱ παχεῖς λοιπὸν κλάδοι συνέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐνδύματος ἄλλους κλάδους λεπτοτέρους, καὶ οὗτοι πάλιν ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, εἰς τρόπον ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρητις ἓν νεῦρον, ὅσον λεπτὸν καὶ ἂν ἦναι, ὅπερ νὰ μὴ συνεχῆ ἄλλα πολλὰ λεπτότερα. Ταῦτα λοιπὸν ἅπαντα τὰ λεπτότατα νεῦρα (καὶ ἦναι μ'. ζεύγη: ἰ. ἐκ τοῦ ἐγκεφαλίου καὶ λ'. ἐκ τοῦ νωτιαίου) ἐπικλαδιζόμενα διανέμονται εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος οὕτως, ὥστε ἐκάστη ἐν τῶν μυόνων, εἴτε κρέατος, παράκειται ἐφαπτομένη νήματος νευρικοῦ, καὶ ἔστιν οὐδὲν μόνον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρωπίνου δέρματος, ἔνθα δὲν περατοῦται νῆμα νευρικόν.

Τὸ δὲ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κατεσκευασμένου ἐκ φύλλων σπογγοειδῶν ὀπωσοῦν πυκνῶν, ἐξ ἀγγείων λεπτοτάτων, καὶ ἐκ νημάτων νευρικῶν. Ἐν ᾧ ὅμως τὰ νεῦρα περατοῦνται εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος, εἴτε εἰς τὴν ἐπιδερμίδα, ἀπεκδύονται τοῦ ἑαυτῶν πρώτου ἐνδύματος καὶ ἐξαπλοῦνται οὕτω πως, ὥστε τὸ πέ-

ρας αὐτῶν νὰ λαμβάνη σχῆμα τιθοῦ. Ὅν ὅμως ἕκασον τῶν νευρικῶν νημάτων εἰς τοιαύτην κατάστασιν δὲν εἶναι ὀλοτελιῶς γυμνὰν, ἀλλ' ἐνδεδυμένον ὑφ' ἐνὸς πυκνοῦ σπογγοειδοῦς ὑφάσματος εἶδος ὑμένος ἔχοντος. Οἱ τούτων ὅμως τιθοὶ οἰκοῦσιν ἐντὸς αὐλάκων τοῦ δέρματος, ὡς νὰ διατηρῶνται ὑπὸ τῆς δυνατῆς ἐνεργείας τῶν ἔξωθεν σωμάτων. Εἰς τὰ ἄκρα ὅμως τῶν δακτύλων καὶ αἱ αὐλάκες εἶναι βαθύτεροι καὶ οἱ τιθοὶ ἀφθονέστεροι. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἀρχόμενα τὰ νεῦρα περατοῦνται καὶ εἰς ἕκασον τῶν λοιπῶν τεσσάρων αἰσθητηρίων: δύο λέγω κλάδοι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, δύο εἰς τὰ ὦτα, καὶ νήματα τινα εἰς τὴν ρίνα καὶ στόμα, ἔνθα ὅμως οἱ ἐπὶ γλώττης τιθοὶ τῶν νεύρων εἶναι μᾶλλον αἰλτικοὶ, καὶ μᾶλλον πλατεῖς. Ἐντὸς δ' ἀπάντων τῶν νεύρων εὐρίσκεται ῥευσόν τι, ὅπερ νευρικὸν ῥεῦσόν ὀνομάζουσιν, ἢ κατὰ τὸν θειὸν Δαμασκηνὸν πνεῦμα ζωτικόν, ἔχον τὴν ἑαυτοῦ πηγὴν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Καθότι πασῶν πολλὴ αἷματος πέμπομένη ἀπὸ τῆς καρδίας πρὸς τὸν ἐγκέφαλον συντρέχει πρὸς αὔξησιν, τροφήν, καὶ γένεσιν τοῦ νευρικοῦ ῥευστοῦ, ὄντος μέσου πρὸς ὑπαρξιν τῶντε αἰσθημάτων καὶ κινήσεων.

Οὕτω λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἢ καθημερινῇ παρατήρησις θέλει ὅτι ἂν ἓν νεῦρον ἐνὸς μέλους κόπῃ, ἢ βλαφθῇ, ἢ καταθλιφθῇ, πᾶσα αἰσθησις καὶ ἐνεργεια αὐτοῦ φθείρεται ὀλοτελιῶς. Καθότι ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι ἂν βλαφθῇ τὸ ὀπτικὸν νεῦρον, ἢ αἰσθησις τῆς ὀράσεως μηδενίζεται. ὅτι ἂν ἡ ἀκανθώδης μυελὸς καταθλιφθῇ ἕνεκα μετατοπίσεως, τότε ὅλα τὰ νεῦρα τὰ ὑποκάτω

ταύτης τῆς μετατοπίσεως διαμένουσιν ἀναίσθητα, καὶ παραλυτικά τὰ μέλη, εἰς ἅπερ ἐπικλαδίζονται. ὅτι ἂν ὁ ἐγκέφαλος δοκιμάσῃ μεγάλην βλάβην, αἱ ἐκούσαι κινήσεις, ἢ μνήμη, καὶ τὸ διανοεῖσθαι ἢ διόλου μηδενίζονται, ἢ βλάπτονται ἱκανῶς. Καὶ ἂν ἡ πληγὴ ἦναι μεγάλης κοινούται τὸ πρᾶγμα ἀμέσως καὶ εἰς τὰς ζωτικὰς κινήσεις: τουτέστι τῆς ἀναπνοῆς, κ. τ. ξ. καὶ πολλάκις φέρει καὶ θάνατον. Ὡς ἂν ὅπου φθορὰ νεύρου, ἐκεῖ μηδενισμὸς αἰσθητικότητος, ὁ δὴλον ὅτι ἡ αἰσθητικότης προσιδιάζει εἰς μόνον τὰ νεῦρα.

12. β'. Λέγω ὅτι καὶ τὸ αἰσθανόμενον καὶ τὸ κινουῦν οἰκεῖ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.

Ἐγὼ κόπτω ἢ δεσμῶ ἓνα κλάδον νεύρου, ὅστις ἐπικλαδίζεται εἰς ἓν μέλος: εἰς τὸν πόδα φέρῃ εἰπεῖν ἑνὸς ζώου, καὶ ἀμέσως ὁ ποὺς αὐτοῦ μένει καὶ ἀναίσθητος καὶ ἀκίνητος. Ἄλλ' οὔτε ὁ δεσμὸς οὔτε ἡ διατομὴ ἀφαιρεῖ ἐκ τῶν νεύριων τὴν φύσιν αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ τὸν δεσμὸν καὶ τὴν διατομὴν διαμένουσιν ἐπίσης νεῦρα, ὡς καὶ πρότερον, τὰ δὲ μέρη, εἰς ἅπερ ἐπικλαδίζονται, διαμένουσι καὶ ἀναίσθητα καὶ ἀκίνητα. Ὡς πρὸς ὑπαρξιν αἰσθήσεως καὶ κινήσεως δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ὑπαρξὶς τῶν νεύρων (11), ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνία αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου. Ἐτι δ' ἡ ἀνατομία θέλει ὅτι εἰς τὴν ἀποπληξίαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἀσθενείας τῆς αἰσθητικότητος καὶ τῆς κινήσεως παρατηρεῖται ἐν γένει ἀταξία τις εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἔνεκα βέβαια τῆς πλημμύρας τοῦ αἵματος ἢ χυλοῦ ἐκεῖ γεγεννημένης. Καὶ ἡ νάρκωσις δ' εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐλάττωσις τῆς αἰσθητικότητος καὶ ἀδυνα-

μία τῆς κινήσεως ἕνεκα τῆς καταθλίψεως τινὸς νεύρου, ἐμποδιζομένης δηλαδὴ τρόπου τινὰ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου. "Ἔτι ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι παρατηροῦνται κινήματα τινὰ τακτικὰ εἰς τι μέλος (ὡς διὰ τὴν γαργαλισμὸν τῶν ποδῶν), ἅπερ, ὡς εἶδομεν (αὐτόθι), κρέμονται ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν νεύρων, χωρὶς νὰ γίνηται ἐκεῖ παντελῶς προσβολή τις, ἀλλ' εἰς ἄλλα μέλη, ἅτινα ἔχουσιν οὐδεμίαν κοινωνίαν με ἐκεῖνα, εἰμὴ διὰ τοῦ ἐγκεφάλου. "Ὡς τὸ αἰσθανόμενον καὶ κινεῖν τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου ἐφεδριάζει κυρίως ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ τὰ νεῦρα μετοχστεύουσιν ἐκεῖ τὰς προσβολὰς τῶν ἔξωθεν συμμάτων, ἔνθα ἀποκχίςανται αἰσθήματα. "Ἔτι ἡμεῖς ἔχομεν παραδείγματα, ἔνθα μετὰ τὴν τομὴν χειρὸς ἢ ποδὸς, ὁ ἄνθρωπος ἠθλάνετο πόνον χειρὸς καὶ ποδὸς, ἰν ἢ λέγω ἔλλειπεν αὐτοῦ καὶ ἡ χεὶρ καὶ ὁ ποῦς, ὅπερ δηλονότι δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχη χῶραν, ἂν τὰ αἰσθήματα εἶχον τὴν ὑπαρξιν, ὅθεν γίνονται αἱ προσβολαὶ (α). "Ὡς εἰ ἐγ-

(α) « Εἶχον συνήθειαν νὰ δεσιμῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ νείας, ἔ-
 « ταν ὁ χειροῦργος ἤρχετο νὰ ἀλλάξῃ τὴν πληγὴν τῆς χειρὸς αὐ-
 « τῆς, ὡς μὴ φερούσης τὴν ἔρασιν τοῦ πράγματος. Λύξηνθεισης
 « ὅμως τῆς γαγγραιῶνς, ἔκοψαν τὸν ἡμῶν βραχίονα αὐτῆς, χω-
 « ρὶ ὅμως νὰ δώσωσιν εἶδησιν τῶν εἰς αὐτὴν διὰ νὰ μὴ τὴν λυ-
 « πῆσωσι προσάψαντες ὑπαλλήλως ἱμάτια, εἰς τὸν τοῖκον τοῦ
 « ἀφαιρεθέντος μέλους.. ὥς παρῆλθε χρόνος πολὺς χωρὶς αὐτὴ
 « νὰ γνωρίσῃ τὸ πρᾶγμα· πλὴν εἶναι ἀξιοσημεῖωτον ὅτι αὕτη δὲν
 « ἔλειπεν ἀπὸ τοῦ νὰ αἰσθάνηται πόνον, ὡς αὐτὴ ἔλεγεν, εἰς ἣν
 « ἅπερ δὲν εἶχε πλέον χεῖρα, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ παραπονῆται ὅτι
 « ἠσθάνετο τῶρα εἰς τὸν ἕνα, καὶ τῶρα εἰς τὸν ἄλλον δάκτυλον
 « πόνον. » Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Καρτεσίου.

κέφαλος εἶναι ἢ ἐξία τῆς αἰσθητικότητος καὶ πηγὴ τῶν κινήσεων.

13. γ'. Ἐγὼ λέγω ὅτι τὸ αἰσθανόμενον καὶ κινουῦν τὰ μέλη εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, ὅπερ καὶ ψυχὴν ὀνομάζω: ὅ ἐστιν ἢ αἴσθησις καὶ ἢ βούλησις εἶναι δυνάμεις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὄντος.

Καθότι α'. ἐπειδὴ καὶ πᾶν αἶσθημα καὶ πᾶσα κίνησις γέεται ὀλοτελιῶς ἄνευ νεύρων (11).. καὶ ἐπειδὴ καὶ τὸ αἰσθανόμενον καὶ τὸ κινουῦν (εἴτε τὸ ἔχον τὴν βούλησιν) οἰκουῖσιν ἀμφότερα εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων, εἴτε εἰς τὸν ἐγκέφαλον; τούτέσιν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ἐπίμενον εἶναι νὰ ταυτίζωνται.

β'. Ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι εἰς πᾶν αἶσθημα, εἴτε δυσάρεσον, εἴτε ἀρεσόν: ὅ ἐστιν εἰς πᾶσαν ἀλγηδόνα ἢ ἡδονὴν, ἀκολουθεῖ ἀκαριαίως καὶ διὰ παντός κίνησις εἰς ἡμᾶς. Καθότι εὐθύς ὅπου ἐγὼ ἴδω ὄφιν τινα πρὸς με ἐρχόμενον, αὐτῇ τῇ στιγμή πηδῶ εἰς τὰ ὀπισθεν.. καὶ ἂν ἐγὼ ἀκούσω ἤχου τινος μηνύοντός μοι πτώσιν ἐπικειμένου μοι σώματος, τρέχω φεύγων ἐκεῖθεν. Ὡς, ὅπερ κινεῖ τὰ μέλη μου, τοῦτο καὶ αἰσθάνεται. Ὁμοίοντι ἤθελε λεχθῆ καὶ περὶ τῶν ἡδονικῶν αἰσθημάτων: ὅτι δηλονότι ἐμποιοῦσι κίνησιν, εἴτε βάλλουσιν εἰς ἀπόφαισιν τὴν βούλησιν.

Ουδαμῶς ὅμως ὀλιγώτερον ἔχει ὑπαρξιν ἐν τοῖς οὔσι καὶ τὸ τούτου ἐναντίον: ὅ ἐστιν ἐγὼ κινουμαι ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ ὑπὲρ αἰσθήματος.. διότι ἐγὼ τρώγω: τούτέσι κινῶ τὰ ἑμαυτοῦ μέλη, ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ διότι πεινῶ: τούτέσιν ὑπὲρ αἰσθήματος.. ἐγὼ πίνω: τούτέσι κί-

νῶ τὰ ἑμαυτοῦ μέλη ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν δειψῆς.. ἐγὼ ὑπάγω εἰς περιδιάβατον: τουτέστι κινούμαι ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἰδῶ ἀρεσὰ ἀντικείμενα.. ἐγὼ σπουδάζω: τουτέστι κοπιάζω ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθω. Ὡς ἡ αἴσθησις καὶ ἡ βούλησις εἶναι δυνάμεις ὄχι δύο ὄντων, ἀλλ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ.

14. Ἄλλ' ἂν ἡ αἰσθητικότητα, ἤθελεν εἶποι τις, ἀνήκῃ εἰς μὲνα τὰ νεῦρα.. καὶ ἂν ἅπαντα τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀναίσθητα – τίνας ἔνεκεν ἕκαστον μῦριον τοῦ ἀνθρώπινου σώματος νὰ ἦναι αἰσθητικόν; Ὁ λόγος βέβαια τούτου τοῦ φαινομένου εἶναι ὅτι ἡ διανομὴ τῶν νευρικών νημάτων γίνεται εἰς ἑκάστην ἵνα κρέατος (11). Καθότι ἐπειδὴ καὶ ἅπασα ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἴνες κρέατος.. καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀνατομίαν ἑκάστη ἵνα κρέατος συνοικεῖ μὲ ἵνα νευρικήν, τούτου ἔνεκεν ἕκαστον μῦριον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἵνα νευρικήν, ἥτις ἔχουσα κοινωνίαν μὲ τὸν ἐγκέφαλον, εἴτε μὲ τὴν ἐξίαν τῆς αἰσθητικότητος, μετοχετεύει ἐκεῖ τὸ αἶσθημα. Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἅπαντα τὰ νευρικά νήματα ἔχουσι κοινὸν κέντρον τὸν ἐγκέφαλον, ἐπόμενον εἶναι ἅπαντα τὰ μῦρια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔχουσι κοινωνίαν καὶ μὲ τὸν ἐγκέφαλον καὶ πρὸς ἄλληλα.

15. Οἱ Ἀνατόμοι ὅμως, οἱ Φυσιολόγοι, καὶ οἱ Χυμικοί: ἅπαντες λέγω ὁμοῦ ἐμεταχειρίσθησαν ἅπασαν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν πρὸς εὔρεσιν διαφορᾶς τινος τῶν νεύρων τῶν πέντε αἰσθητηρίων, πλην εὔρου οὐδέν. Ἀπελπισθέντες λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν ματαιοπονίας ἄφησαν εἰς τὸ μέλλον νὰ ἐξηγήσῃ, πῶς ὄντα ἀπαράλλακτα ἐκτελοῦσι

τοποῦτον εἰσὶν ἀποτελέσματα, οἷα λέγω εἶναι τὰ χρώματα, οἱ ἤχοι, κ. τ. ξ.

Εἶναι ὅμως ἀληθέστατον ὅτι τὰ πέρατα τῶν νεύρων τῶν πέντε αἰσθητηρίων, ἔνθα δηλονότι γίνονται αἱ προσβολαὶ τῶν ἔξωθεν σωμάτων, ἔχουσι διάφορον σχῆμα καὶ μορφήν. Καθότι εἰς μὲν τὸ ὄργανον τῆς γεύσεως, ὅπερ δέχεται τὸ ἓν νεῦρον τοῦ ἐννάτου ζεύγους τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ φύσις ἐμεταχειρίσθη σχεδὸν τὴν αὐτὴν κατασκευὴν, ἢ περ καὶ εἰς τὴν ἀφὴν (10). Ἐτι δ' ἡ ἔδρα τῆς γεύσεως εἶναι ὄχι μόνον ἡ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ οὐρανίσκος καὶ τὰ ἐντὸς τῶν σιαγόνων. Καθότι ἡ ἀνατομία ἔχει παραδείγματα, ἔνθα τινες δι' ἀσθένειαν ἀπολέσαντες τὴν γεῦσιν ἀπὸ τῆς γλώττης δὲν ἔμεινον διόλου ἐςερεμένοι γεύσεως. Δῆλον ὅμως ὅτι ἡ τῆς γλώσσης γεῦσις εἶναι ἰσχυροτέρα τῶν λοιπῶν μερῶν, καὶ ἔτι πλέον ἢ τῆς ἄκρας τῆς γλώττης. Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ ὑπὸ τῆς γλώττης ὠθισμὸς τῶν φαγητῶν πρὸς τὸ παλάτιον εἶναι ἀναγκαῖος ὡς πρὸς τὴν γεῦσιν, καθὼς καὶ ἡ τριβὴ τῶν δακτύλων ὡς πρὸς τὴν ἀφὴν. Τὰ νεῦρα λοιπὸν τῆς γλώττης, εἴτε τῆς γεύσεως, περατοῦνται εἰς τιθοὺς, ὡς καὶ τὰ τῆς ἀφῆς, πλὴν οἱ τούτων τιθοὶ εἶναι πλέον ἀλτικοὶ, πλέον σπογγοειδεῖς, καὶ πλέον πλατεῖς.

Ὁ δὲ φλεγματώδης ὕμην, ὅστις ἐνδύει τὰς κοιλότητας τῆς ῥινὸς καὶ τὸν κόλπον τῶν σιαγόνων, ὧν συγκείμενος ἐκ φλεγματώδους ὑφάσματος, ἐκ πλήθους ἀδένων, καὶ ἐξ ἀναριθμητῶν νημάτων νευρικῶν, εἶναι ἡ ἔδρα τῆς ὀσφρήσεως, κυρίως ὅμως τὰ ἐντὸς τῆς ῥινὸς, ἔνθα ἔρχεται τὸ πρῶτον ζεύγος τοῦ ἐγκεφάλου. Τὰ πέρατα λοι-

πὸν τῶν νεύρων τούτου τοῦ αἰσθητηρίου εἶναι μαλακώτερα, ἢ τῶν τῆς ὀσφρήσεως καὶ ἀφῆς (καὶ ἴσως ἔνεκα τῆς ἀπουσίας τῆς ἀφῆς τῶν ὀσφραντῶν), πλὴν οἱ τιθοὶ αὐτῶν εἶναι μικρότεροι, ἢ τῆς γεύσεως.

Ἡ θερμὴ ὁμῶς, ἢ ἀνάτριψις, καὶ ἡ ζύμωσις αὐξάνουσι τὴν ὀσμὴν τῶν σωματίων. Καὶ ὅταν θέλη τις νὰ δεχθῆ ὀσμὴν δυνατὴν, κάμνει εἰσπνοὰς καὶ ἐκπνοὰς ταχείας καὶ ἀλλεπαλλήλους, ἕπερ εἶναι ὡς ἡ ἀφῆ τῶν δακτύλων πρὸς τὸ ἀνατριβόμενον σῶμα, ἢ τῆς γλύπτης πρὸς τὸν οὐρανίσκον.

Τὸ δ' ὄργανον τῆς ἀκοῆς περιορίζεται εἰς τὰ δύο μόνον ὦτα, εἴτε εἰς τὰ δύο ἀκουσικὰ νεῦρα, ἅπερ εἶναι τὸ ἕκτον ζεῦγος τοῦ ἐγκεφάλου. Τὸ ταύτης ὁμῶς νευρικὸν σύστημα εἶναι μαλακώτερον, ἢ τῶν ἐκτεθέντων αἰσθητηρίων. Καθότι τὰ ἄκρα τούτων τῶν νεύρων, ἅπερ περατοῦνται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κλίμακα τοῦ κοχλίου καὶ εἰς τὰς ἡμικυκλικὰς αὐλακὰς, εἶναι σχεδὸν γυμνὰ παντὸς ἐνδύματος καὶ βεβρεγμένα ὑπὸ τοῦ χυλώδους ῥευστοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀκοὴ συντείνει μᾶλλον τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου, τούτου ἔνεκεν, ὡς φαίνεται, ἡ φύσις ἐχαράκωσε τὸ ὄργανον αὐτῆς δι' ὅσιν ἰσχυρῶν, φυλάττουσα αὐτὸ ἐκ τῆς προσβολῆς τῶν ἔξωθεν σωματίων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπαφῆς, κατὰσκευάσατα αὐτὸ μαλακώτερον τῶν ὀσφραντικῶν.

Τέλος πάντων τὸ ὄργανον τῆς ὀράσεως εἶναι μαλακώτερον, ἢ τῆς ἀκοῆς, περιοριζόμενον καὶ αὐτὸ εἰς μόνα τὰ δύο ὀπτικὰ νεῦρα, ἅπερ εἶναι τὸ δεύτερον ζεῦγος τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἀμφιβληστροειδῆς λοιπὸν χιτῶν: ταυτέστιν

ἢ ἐξάπλωσις τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, εἶναι μία μύξα νευρώ-
δης πλέουσα. Ὁ ὕμην δὲ, ὅστις ἐνδύει τοῦτον τὸν χιτῶ-
να, εἶναι τοσοῦτον λεπτός καὶ τοσοῦτον διαφανής, ὅσον
δὲν εἶναι τὸ καθαρώτερον νερόν, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀγ-
γείων, ἅπερ συνέρχονται πρὸς ὕφασμα τοῦ ἀμφιβληστροει-
δοῦς χιτῶνος, ἐμποιοῦσιν οὐδεμίαν σκιαρότητα εἰς αὐτόν.

16. Εἰς τὰ διαφορετικὰ λοιπὸν ταῦτα πέρατα τῶν
νεύρων τῶν πέντε αἰσθητηρίων γίνονται αἱ προσβολαὶ τῶν
ἐξώθεν σωμάτων, καὶ ἐντεῦθεν μετοχετεύονται διὰ τῶν
νεύρων, ὡς διὰ σωλήνων, εἰς τὴν πηγὴν αὐτῶν, εἴτε εἰς
τὴν ἐξίαν τῆς αἰσθητικότητος (11), ἐνθά καὶ αἰσθήματα
ἀποκαθίστανται.

Πλὴν, ὡς φαίνεται, δὲν ἔλλειψαν ἐκ τῶν ανατό-
μων, νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ ἐξία τῆς αἰσθητικότητος
δὲν εἶναι ὀλόκληρος ὁ ἐγκέφαλος, ἀλλ' ἐν μέρος μόνον,
καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τηλῶδες σῶμα.

Μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων τοῦ ἐγκεφάλου κεῖται
σωμάτιόν τι λευκόν, ἐπίμηκες, σφαιρὸν κατά τι, σχεδὸν
κεχωρισμένον τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου, οὗ τινος
ἢ ὕλη εἶναι μυελώδης, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τηλῶδες
σῶμα.

Τοῦτο λοιπὸν νομίζει ὁ Πειρώνιος ὅτι εἶναι ἡ καθέ-
δρα τῆς ψυχῆς, ἀποδείξας διὰ πολλῶν πειραμάτων ὅτι
ἂν τοῦτο μόνον τὸ μέρος τοῦ ἐγκεφάλου βλαφθῇ, εἶναι
ἀδύνατον εἰς τὰς λειτουργίας τῆς ψυχῆς νὰ μὴν δοκιμά-
σωσιν ἀνάλογον τὴν βλάβην, ἐν ᾧ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ
ἐγκεφάλου βλαφθέντων, αἱ λειτουργίαι τῆς ψυχῆς διαμέ-
νουσιν ἀβλαβεῖς. Εἰς ὅμως ἄλλος ἀνατόμος Γάλλος ἐπο-